

ביאור הענין

א. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לז:–לה. מנהגי מילי? א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, אמר קרא: אוכל בכסף תשבירני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי, כמים – מה מים שלא נשתנו, אף אוכל שלא נשתנה. אלא מעתה, חטיין ועשאן קליות ה"נ דאסורין! וכי תימא ה"נ, והתניא: חטיין ועשאן קליות – מותרין! אלא כמים – מה מים שלא נשתנו מברייתן, אף אוכל שלא נשתנה מברייתו. אלא מעתה, חטיין וטחנן ה"נ דאסורין! וכי תימא ה"נ, והתניא: חטיין ועשאן קליות – הקמחים והסלתות שלהן מותרין! אלא כמים – מה מים שלא נשתנו מברייתן ע"י האור, אף אוכל שלא נשתנה מברייתו ע"י האור. מידי אור כתיב? אלא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא.

ב. תוספות מסכת עבודה זרה דף לז עמוד ב. והשלקות מנהגי מילי – אומר ר"ת דמדבעי תלמודא בשלקות וקסבר מדאורייתא היא שמא גזירה קדמונית היא ולא נגזרה עם הפת

ג. תוספות ר' יהודה מברינא (בשיטת הקדמונים) מסכת עבודה זרה דף לה עמוד ב. וקשה לרבינו יעקב. וכי פת לא בכלל שלקות הן, שזה וזה אסורין משום בישולי גוים. ואומר כי גזירה של שלקות קדמה לגזירה של פת כמה שנים, וגזרו עליה משום חתנות, דשייך בהו יותר חתנות מבפת, לפי שצריכין תיקון ולמתקם, אבל על פת לא חשו כל כך לחתנות, עד שגזרו עליה תלמידי שמאי והילל. ותדע שקדמה הרבה גזירת שלקות, מדקבעי בגמרא לאוכוחי שהיא מדאורייתא ומייתי עלייהו קרא. ואם היתה מ"ח דבר לא היה להם לטעות בזה.

ד. רש"י מסכת עבודה זרה דף לה עמוד א. מדרבנן – שלא יהא ישראל רגיל אצלו במאכל ובמשתה ויאכילנו דבר טמא.

ה. רש"י מסכת עבודה זרה דף לה עמוד ב. והשלקות – כל דבר שבישלו עובד כוכבים ואפילו בכלי טהור וכולהו משום חתנות.

ו. חידושי הרמב"ן מסכת עבודה זרה דף לה עמוד ב. דכיון דגמרו ביד ישראל ליכא קרובי דעתא וליכא משום חתנות.

ז. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יז הלכה יג. הדליק העכו"ם את התנור ואפה בו ישראל, או שהדליק ישראל ואפה עכו"ם, או שהדליק העכו"ם ואפה העכו"ם ובא ישראל וניער האש מעט או כבשו לאש הואיל ונשתתף במלאכת הפת הרי זו מותרת, ואפילו לא זרק אלא עץ לתוך התנור התיר כל הפת שבו, שאין הדבר אלא להיות היכר שהפת שלהן אסורה.

האיסור

ח. שו"ע יורה דעה קיג:יג. דג שמלחו עובד כוכבים ופירות שעשנן עד שהכשירן לאכילה, הרי אלו מותרין, דמלוח אינו כרותח בגזירה זו, והמעושן אינו כמבושל. רמ"א: גם כבוש אינו כמבושל, דלא אסרו אלא בישול של אש.

ט. שו"ת שבט הלוי חלק ח סימן קפה. ובתשובת דבר זה אומר כי הדבר פשוט כי דבר זה אסור משום בישולי עכו"ם, כי בין לטעם הגזרה משום חתנות ובין לטעם הגזרה משום שמא יאכילנו דברים טמאים כמש"כ רש"י ע"ז ל"ח ע"א, ובין לקס"ד דגמ' שם ל"ז ע"ב דילפינן מקרא אוכל בכסף תשבירני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי דמה מים שלא נשתנו מברייתן ע"י האור, כ"ז שייך בבישול זה דמיקרוגל, דאלו היה האיסור מלאכת בישול [כהלכות שבת] ה' עלינו לחקור בטיב פעולת מלאכת בישול של מיקרוגל אשר עכשיו אין לנו עסק בזה, אבל היתה הגזרה בישול גוי משום חתנות וגזרו להנזר מהם להתרחק מבישוליהם אשר בשול הסעודה מביא לידי התקרבות כמש"כ הראשונים, א"כ מה איכפת צורת ואיכות הבישול כל שנתבשל והוכן לסעודה באופן הרגיל בתקופה זאת, ואוכלים מאכל זה בתור "נתבשל", היא הגזרה שגזרו חז"ל.

י. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יז:כז. קטן שאכל אחד ממאכלות אסורות, או שעשה מלאכה בשבת אין בית דין מצווין עליו להפרישו לפי שאינו בן דעת, במה דברים אמורים בשעשה מעצמו, אבל להאכילו בידים אסור ואפילו דברים שאיסורן מדברי סופרים, וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד ואפילו בדברים שהן משום שבות.

יא. שו"ע יורה דעה קיג:טז

כלים שבשל בהם העובד כוכבים לפנינו דברים שיש בהם משום בישולי עובדי כוכבים, צריכים הכשר. ויש אומרים שאינם צריכים. ואף לדברי המצריכים הכשר, אם הוא כלי חרס מגעילו של פועלים, ודיו, מפני שאין לאיסור זה עיקר מדאורייתא.

היתר א' – יהודי מביא לידי מב"ד

יב. שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג סעיף ז

אין שגירת (פ"ה הבערה. ובערו והשיקו (יחזקאל לט, ט), תרגום ויהוון שגרין) התנור מועלת אלא בפת, אבל בשאר המתבשלים אין שגירת התנור ולא הדלקת האש מעלה ומוריד, אלא ההנחה דווקא. לפיכך הרוצה לבשל במחבת בתנור של עובד כוכבים, צריך שיתן ישראל המחבת לתוך התנור, למקום הראוי להתבשל בו.

הגה: ויש חולקין וסבירא להו דהדלקת האש או חיתוי בגחלים מהני לענין בישול כמו לענין פת, וכן נוהגין. (הגהות ש"ד ובארוך ובמרדכי פא"מ). ואפילו חיתוי בלא כוונה מהני ומועיל. וי"א דאפילו לא חיתה ישראל ולא השליך שם קיסם, רק שהכותית הדליקה האש מאש של ישראל, שרי (או"ה שם בשם מהר"ם).

יג. שו"ך יורה דעה סימן קיג ס"ק ט

או חיתוי כו' - וכתב האו"ה שם אך יזהר כשמחמתה בגחלים שאותו חיתוי יועיל לתקן האש ויועיל למהר בישולו ע"י ישראל עכ"ל וכן משמע בש"ס ופוסקים דבעינן שהישראל יעשה קירוב בישול:

יד. שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג סעיף ו

כל שבישלו ישראל מעט בישולו, בין בתחלה בין בסוף, מותר. לפיכך אם הניח עובד כוכבים בשר או קדרה על גבי האש, והפך ישראל בבשר והגיס בקדרה, או שהגיס ישראל וגמר העובד כוכבים, הרי זה מותר. (ואפילו לא היה מתבשל בלא סיוע העובד כוכבים).

טו. שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג סעיף ח

נתן ישראל קדרה על האש וסלקה, ובא עובד כוכבים והחזירה, אסור. אלא אם כן הגיע למאכל בן דרוסאי, שהוא שלישי בישולו, כשסילקה.

טז. <http://www.star-k.org/kashrus/kk-issues-bishul.htm>

Can *bishul Yisroel* be achieved by setting a timer that will ignite the oven at set intervals? No. Since the *Yehudi* does not perform direct lighting of the oven it would not qualify for *bishul Yisroel*.

יז. תוספות מסכת עבודה זרה דף לח עמוד ב

ואתא ישראל וחתי חתוי בגחלים - מכולה שמעתין משמע דבעינן שיהא הישראל מקרב הבישול קצת ומה שנהגו להשליך קיסם לתנור סומכין על מה שיש בדברים שבין בניי בבל לבני ארץ ישראל דקאמר בניי בבל משליכין קיסם לתנור ובני מערב אומרים קיסם זה מה מעלה ומה מוריד ואנו נמשכין אחר בניי בבל ותלמודם.

יח. רדב"ז הלכות מאכלות אסורות פרק יז הלכה יג

ומיהו קשה על מה שמכו משליכין קיסם בבקר בתנור לכל היום כולו. וי"ל שהתנורים שלנו שאופין בהם רבים אינו מצטנן כל היום כולו אלא מוסיף עצים בכל פעם להעמיד חומו נמצא שבפעם הראשונה שמשליך הקיסם מסייע באפיית של היום כולו וכיון שהדבר משום היכר בעלמא שמכו בדבר להקל:

יט. <http://www.star-k.org/kashrus/kk-issues-bishul.htm>

כ. Pas or Pas Nisht: Reviewing the Laws of Pas Akum <http://www.star-k.org/kashrus/kk-issues-pas.htm>

How is *pas Yisroel* achieved in a commercial gas oven? A gas oven that has a pilot light that burns continuously will produce *pas Yisroel* products, so long as the pilot is lit by a *Yehudi*. Today this suggestion is not so simple. In order to conserve energy and cost, the pilot light in new ovens works differently. It shuts off and re-lights with an electronic ignition device which reignites the gas burners. Naturally, if a *Yehudi* turned on the oven and the oven remained warm as a result of the initial lighting, the oven remains *pas Yisroel* compliant. However, once the oven is turned off, the *pas Yisroel* status is cancelled, until the next time a *Yehudi* re-lights the oven. There are techniques to overcome this problem. For example, a Star-K pita bakery ran a secondary gas line into the oven that remained lit, even when the

main gas line was turned off. Other bakeries installed a glow plug or lightbulb in the oven chamber, which create additional heat in the oven and when the *Yehudi* screws the bulb or glow plug in the socket, the requirement of *hashlochas kiseim* is fulfilled.

Creating Pas Yisroel <http://oukosher.org/blog/kosher-professionals/creating-pas-yisroel/>.
Rav Belsky has said that if a Jew turned on the fire or raised the temperature, even if the oven is subsequently turned off and turned back on by a non-Jew, the bread baked in the oven can still be considered pas Yisroel, so long as the oven did not cool down to below 176 F (80 C). This is the approximate lowest temperature at which foods will still cook. Since the dough will eventually cook in this oven even without the akum turning back on the fire, it is considered pas Yisroel. The OU does not accept the use of a light bulb or glow plug in maintaining pas Yisroel, since this will not cause the oven to maintain 176 F.

היתר ב' – נאכל חי

כב. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לח עמוד ב

דג מליח - חזקיה שרי, ור' יוחנן אסר. ביצה צלויה - בר קפרא שרי, ור' יוחנן אסר. כי אתא רב דימי אמר: אחד דג מליח ואחד ביצה צלויה - חזקיה ובר קפרא שרו, ורבי יוחנן אסר. ר' חייא פרוואה איקלע לבי ריש גלותא, אמרו ליה: ביצה צלויה מאי? אמר להו: חזקיה ובר קפרא שרו, ור' יוחנן אסר, ואין דבריו של אחד במקום שנים. אמר להו רב זביד: לא תציתו ליה, הכי אמר אביי: הלכתא כוותיה דרבי יוחנן. אשקיהו נגוטא דחלא ונח נפשיה.

כג. חידושי הרישב"א מסכת עבודה זרה דף לח עמוד ב

כתב הרב אלפסי ז"ל דלא איפסיקא הלכתא כרבי יוחנן אלא לענין ביצה, אבל לענין דג מליח הלכתא כחזקיה ובר קפרא דשרו דהוה להו רבים אצל יחיד. וקשה הדבר שהרי לפי הפירוש הנכון טעם אחד לשני המחלוקות אם אכילה כמות שהיא על ידי הדחק שמה אכילה אם לאו! ... והיה נראה כי רבינו אלפסי ז"ל מפרש הא דדג מליח כפ"י רש"י ז"ל והרמב"ם, ואין פירושו נכון, ועיקרן של דברים דהלכתא כרבי יוחנן בתרבייהו.

כד. שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג

סעיף יב: דגים מלוחים גדולים, אינם נאכלים אלא ע"י הדחק; לפיכך אם צלאן עובד כוכבים, אסורים, ויש מתירין. סעיף יג: דג שמלחו עובד כוכבים ופירות שעשנן עד שהכשירן לאכילה, הרי אלו מותרין, דמלוח אינו כרותח בגזירה זו, והמעושן אינו כמבושל. סעיף יד: ביצה, אף על פי שראויה לגומעה חיה, אם בשלה עובד כוכבים, אסורה.

כה. ערוך השולחן יורה דעה סימן קיג סעיף יט

ביצה אף על פי שראויה לגומעה חיה אסורה בבישולי עכו"ם [גמ'] וכן תמרים המרים קצת שאינם נאכלים אלא ע"י הדחק אם בשלן עכו"ם אסורים.

כו. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רג:ו

על זנגביל שמרקחים אותו כשהוא רטוב, בורא פרי האדמה. ונראה דה"ה אם מרקחים אותו יבש, כיון שעל ידי כך הוא ראוי לאכילה, הזנגביל עיקר ומברך עליו בפה"א.

כז. משנה ברורה סימן רג ס"ק יא

(יא) הזנגביל עיקר - ואפילו רקחו עו"ג אין בו משום בשול עו"ג שהרי נאכלין חיינ ע"י תערובות צוקע"ר

כח. ערוך השולחן יורה דעה סימן קיג סעיף טו

ודע דמלשון רבינו הרמ"א שכתב על אפונים וקטניות קלויים טעם ההיתר מפני שאין עולין על שלחן מלכים ולא כתב הטעם מפני שנאכלים כשם חיים למדנו מזה דכל דבר שהגם שבעת שמתבשל אוכלים אותה כשהיא חיה כמו אפונים וקטניות שבסוף הקיץ כשמתבשלים בהגינות אוכלים אותם כשהם חיים כידוע מ"מ כיון שאחר שנתייבשו אינן ראויים לאכול חי רק ע"י הדחק לא מקרי נאכל כמו שהוא חי

כט. שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיג סעיף ב

עירב דבר הנאכל כמו שהוא חי עם דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי ובישלם העובד כוכבים, אם העיקר מדבר שיש בו משום בישולי עובד כוכבים, אסור. ואם לאו, מותר.

ל. ערוך השולחן יורה דעה סימן קיג סעיף יב

דבר פשוט הוא דלענין דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי הולכין אחר רוב בני אדם דאם הרוב אין אוכלין מאכל זה כמות שהוא חי אף שהיחיד אוכלו מ"מ אסור גם לאותו יחיד לאכול מבושל ואם הרוב אוכלין זה כשהוא חי אף שהיחיד אינו יכול לאכול רק מבושל מ"מ מותר בו דבטלה דעתו אצל כל אדם וכן פסק אחד מגדולי אחרונים [פר"ח סק"ג] אבל אם מדינה אחת אוכלת כשהיא חיה ומדינה אחרת אין אוכלין אותה רק מבושל אין נבטלין זה לזה [עי' תוס' שבת צ"ב ב ד"ה ואת"ל ועירובין כ"ח ד"ה ובבל ודו"ק]

היתר ג' – אינו עולה על שולחן מלכים

לא. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יז:טו

...שעיקר הגזרה משום חתנות שלא יזמנו העכו"ם אצלו בסעודה ודבר שאינו עולה על שולחן מלכים לאכול בו את הפת אין אדם מזמן את חבירו עליו.

לב. http://www.shemayisrael.com/parsha/halacha/Volume_7_Issue_1.pdf

לג. חכמת אדם שער איסור והיתר כלל סו:ד

ונראה לי דפירי שקורין ערד עפיל או בולבעס עולה על שולחן מלכים. כללו של דבר הכל הולך אחר המקום מה שדרך לאכול באותו מקום לרוב בני אדם כשהוא חי או שאינו עולה על שולחן מלכים מותר ואם לאו אסור אבל אם הוא אוכל כשהוא חי לא אזלינן בתריה דבטלה דעתיה (פרי חדש ס"ק ג):

לד. ערוך השולחן יורה דעה סימן קיג:יח

תפוחי אדמה שקורין קארטאפליע"ס או בולבע"ס נלע"ד דזה מקרי אין עולין על שולחן מלכים ואם בישל העכו"ם אותם רק במים בלבד או אפה אותם מותר לישראל לאכלם דידוע שהיא אכילה פשוטה ורק דלת העם אוכלים אותה למרבה מפני עניותם ודוחקם ואף שגם עשירים אוכלים אותם לפרקים זהו מפני גודל ריבויים ולא מפני שהוא מאכל חשוב ועל שולחן מלכים בודאי לא תעלה לא ללפת את הפת ולא לפרפרת ורק בזמן בישולם שהם עדיין רכים דרך השרים לקנותם לשומם באיזה מאכל בתבלין אבל בכל השנה לא יאכלום לשם מאכל אך מצאתי לגדול אחד שכתב שתפוחי אדמה עולין על שולחן מלכים [חכ"א שם] ואולי דבזמן הקדמון שלא היה זה בנמצא היה מאכל חשוב דזה ערך מאה שנים שהובא המין הזה מהמדינות שמעבר לים הגדול אבל עתה במדינתנו שזורעים אותה למרבה והוא מאכל רוב ההמון והוא מאכל פשוט מאד והאיש הרך והענוג יאמר לה זרה הלאה נלע"ד דאין שייך לומר על זה עולה על שולחן מלכים ויש להתיישב בזה:

מאכלים פרטיים

לה. עוד דפים

<http://www.star-k.org/kashrus/kk-RiceNatureAnswerToHashemBlessings.htm>

http://www.crcweb.org/kosher_articles/kosher_sushi.php

<http://oukosher.org/blog/kosher-professionals/lo-basi-ella-lo-er-bishul-akum/>

לו. ערוך השולחן יורה דעה סימן קיג סעיף כב

ודע דיש לי בדין זה שאלה גדולה והרי כל רבותינו כתבו דלכן אין בשכר משום בישולי עכו"ם דכמו דהתבואה בטילה להמים לענין ברכה דמברכינן עליה שהכל ה"נ בטילה היא לגבי איסור בישולי עכו"ם [תוס' פרק אין מעמידין ל"א ב ד"ה ותרומיהו ורא"ש שם] והרי אין לך ניכר מזה והכל רואים שיש שעורים בהמים וא"כ מי עדיף השומן שבהפנאד"א מהשעורים שבתוך השכר ועוד כיון שבשכר כתבו הטעם משום ברכה הא גם בפנאד"א בטל השומן להעיסה לגבי ברכה ומברכינן עלה בורא מיני מזונות וכן